

رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

محمد رضا یزدانخواه فرد^۱، سحر غلامی^۲، مسعود بحرینی^۳، کامران میرزایی^۴

چکیده

مقدمه: یکی از عوامل مؤثر بر یادگیری در میان دانشجویان، رویکردهای یادگیری است که نقش به سزایی در عملکرد و موفقیت تحصیلی ایفا می‌کند. درک چگونگی تغییر رویکردهای یادگیری دانشجویان در طول زمان نیز بسیار مهم است زیرا توسعه یادگیری پیشرفته همراه با پیشرفت دانشجویان از طریق مطالعه از اهداف مهم آموزش عالی است. بنابراین هدف از این مطالعه تعیین رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ می‌باشد.

روش: در این پژوهش توصیفی-تحلیلی که به صورت مقطعی طی سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ انجام گرفت، رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر ($n=251$) که به صورت سرشماری وارد پژوهش شده بودند به وسیله پرسشنامه تجدیدنظر شده دو عاملی فرآیند مطالعه، مورد سنجش قرار گرفت. داده‌ها با آزمون‌های آماری توصیفی و تحلیلی در نرم‌افزار SPSS v.18 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شد.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌ها نشانگر توجه و استفاده غالب دانشجویان از رویکرد عمقی یادگیری نسبت به رویکرد سطحی یادگیری است. با این وجود آزمون کروسکال والیس، تفاوت معناداری را در نمره رویکرد سطحی و رویکرد عمقی دانشجویان برحسب رشته تحصیلی ($p=0/165$ ، $p=0/449$) و سال تحصیلی ($p=0/357$ ، $p=0/768$) نشان نداد اگرچه بین دو گروه جنسی با استفاده از آزمون من‌ویتنی تفاوت معناداری در استفاده از رویکرد سطحی ($p<0/001$) دیده شد.

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه نشان داد اگرچه اغلب دانشجویان پرستاری و مامایی از رویکرد عمقی استفاده می‌کردند، با این وجود با افزایش سال تحصیل هیچ تغییری در رویکردهای یادگیری آن‌ها ایجاد نشده است. در حالی که آموزش عالی بر توسعه استفاده دانشجویان از رویکرد عمقی در دانشگاه‌ها تأکید دارد. این امر ضرورت توجه و بررسی را از جانب برنامه‌ریزان آموزشی، مسؤولان و اساتید آن‌ها نشان می‌دهد.

کلید واژه‌ها: رویکردهای یادگیری، یادگیری سطحی، یادگیری عمقی، پرستاری، مامایی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۵/۱۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱/۱۶

۱ - مربی گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران (نویسنده مسؤول)

پست الکترونیکی: gholamisahar67@yahoo.com

۳ - استادیار گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

۴ - دانشیار گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

مقدمه

آموزش فرآیندی پیچیده است که هرگونه ساده‌نگری در آن می‌تواند منجر به هدر رفتن نیروها و امکانات شود و تلاش‌ها را با شکست مواجه کند (۱). تربیت نیروی انسانی کارآمد از جمله وظایف اصلی دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. شواهد گوناگون حاکی از آن است که نظام آموزش عالی در صورتی از عهده وظایف و اهداف خود برمی‌آید که از نظر کیفیت آموزشی در وضعیت مطلوبی باشد (۲). آموزش علوم پزشکی نیز بخشی از نظام آموزش عالی به شمار می‌رود که با حیات انسان‌ها سر و کار دارد و توجه به جنبه‌های کیفی و کمی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (۳). زیرا توسعه فزاینده دانش، اطلاعات و تکنولوژی سبب شده است که عمر دانش و اطلاعات پزشکی بسیار کوتاه باشد. در رشته پرستاری نیز استثنایی در این مورد وجود ندارد (۴). موضوع آموزش در رشته پرستاری اهمیت ویژه‌ای دارد زیرا مأموریت اصلی آن، تربیت پرستارانی توانمند و شایسته است که دانش، نگرش و مهارت‌های لازم را برای حفظ و ارتقای سلامت آحاد جامعه داشته باشند. آموزش پرستاری زیربنایی برای تأمین نیروی انسانی کارآمد برای رفع نیاز جامعه است و بخشی از صلاحیت پرستاران بر پایه دانش و آموزشی است که به آن‌ها آموخته می‌شود. به عبارت دیگر هدف عمده آموزش پرستاری، تربیت پرستارانی کیفی است (۵). سیستم خدمات مراقبت‌های بهداشتی نیز نیازمند پرستارانی است که دارای تفکر خلاق و میزان بالایی از مهارت‌های گفتاری و نوشتاری باشند تا بتوانند آن دسته از مشکلات موجود در جامعه که فاقد هرگونه راه حل استاندارد می‌باشد را حل نمایند (۶). اکثر صاحب‌نظران نیز بر این عقیده‌اند که یادگیری در پرستاری باید نسبت به دیگر آموزش‌ها، با رویکرد متفاوت صورت گیرد، زیرا توسعه دانش در این رشته‌ها بر محتوایی که دانشجویان براساس آن کار می‌کنند و نیز بر تجارب یادگیری آن‌ها اثر می‌گذارد (۷). با این وجود متأسفانه دیده می‌شود که هر ساله تعداد بسیار زیادی از میلیون‌ها دانشجویی که در جهان به دانشگاه‌ها یا مدارس عالی وارد می‌شوند، ترک تحصیل می‌کنند یا نمی‌توانند دوره خود را در موعد مقرر به پایان برسانند. به علاوه دانشجویانی نیز وجود دارند که دروس خود را به پایان می‌رسانند اما توفیق آن‌ها در یادگیری دروس کم‌تر

از حد مورد انتظار است. یکی از دلایل افت و شکست تحصیلی، می‌تواند به ضعف مهارت‌های مطالعه و یادگیری دانشجویان مربوط باشد (۸). از دیدگاه پدیده‌شناسی، یادگیری به صورت دارا بودن دو بعد در نظر گرفته می‌شود: محتوا و فرآیند. محتوا آن چیزی است که یاد گرفته می‌شود و فرآیند، چگونگی یادگیری است، یعنی عمل یادگیری که به عنوان رویکردهای یادگیری دانشجویان در نظر گرفته می‌شود (۹).

رویکردهای یادگیری که از مفاهیم کلیدی یادگیری دانشجویان در آموزش عالی می‌باشند (۱۰)، فعالیت‌های ذهنی و راه‌هایی هستند که فراگیران در هنگام مطالعه و رویارویی با تکالیف یادگیری و تحصیلی به کار می‌برند تا بتوانند به طور مؤثری در دریافت، سازماندهی یا به خاطر آوردن اطلاعات از آن‌ها استفاده نمایند (۱۱ و ۱۲). Marton و Saljo در سال ۱۹۷۶ با استفاده از یک رویکرد تحقیقاتی پدیده‌شناسی، دو رویکرد یادگیری متفاوت را به عنوان رویکرد یادگیری عمقی و سطحی نام‌گذاری کردند (۱۳ و ۱۲). دانشجویی که رویکرد سطحی را اتخاذ می‌کند: دانشگاه را وسیله‌ای برای رسیدن به نتایج دیگر مانند کسب شغل مناسب می‌داند و هدف را محدود به الزامات برنامه درسی و ارزشیابی می‌نماید (۱۴ و ۱۵)، صرفاً علاقه‌مند یادگیری حقایق و افکار مهمی است که برای تکمیل نیازهای دوره و گذراندن دوره ضروری هستند (۱۶ و ۱۷)، بنابراین متکی بر یادگیری طوطی‌وار، حفظ کردن غیرفعال و به‌خاطر سپاری محتوای آموزشی جهت بازتولید و تکثیر منظم این مواد است (۲۱-۱۸). در مقابل دانشجویی که رویکرد یادگیری عمقی را اتخاذ می‌کند، به کار تحصیل و تکالیف درسی علاقه‌مند بوده و از کشف و بررسی موضوع موردنظر لذت می‌برد (۱۶ و ۲۲) و به دنبال مقاصد زیربنایی و درک و فهم معنادار و واقعی مطالبی است که خوانده شده است (۲۳ و ۲۴).

از سوی دیگر به طور گسترده مشخص شده است که رویکرد یادگیری دانشجویان از جمله عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی و موفقیت فراگیران می‌باشند (۷)، به این صورت که رویکرد یادگیری عمقی به طور مشخص با نتایج یادگیری با کیفیت بالا ارتباط دارد، در حالی که رویکرد یادگیری سطحی با نتایج با کیفیت پایین هم‌تراز است (۲۵). در این مورد Tait و Entwistle نیز تأکید نموده‌اند که شناخت علمی ماهیت و کار رویکردهای

یادگیری و عوامل همبسته به آن می‌تواند به مریدان و مشاوران تحصیلی یاری کند تا فراگیری را که در معرض شکست یا افت تحصیلی هستند شناسایی و هدایت کنند (۲۶).

از آنجایی که تحقیق روی رویکردهای یادگیری دانشجویان جهت بهبود کیفیت یادگیری آن‌ها بسیار مهم می‌باشد (۱۳)، تحقیقات آموزشی علاقه فزاینده‌ای را برای درک مفاهیم یادگیری و رویکردهای یادگیری دانشجویان در موضوعات و موقعیت‌های مختلف نشان می‌دهند (۲۷). در حوزه علوم پزشکی نیز تعدادی مطالعه روی رویکردهای یادگیری دانشجویان صورت گرفته است، از جمله آن‌ها پژوهش‌های انجام شده توسط شکورنیا و Tiwari است، آن‌ها در مطالعه خود نشان دادند که استفاده دانشجویان سال پایین پزشکی و پرستاری از رویکرد یادگیری عمقی، کمتر از دانشجویان سال‌های بالاتر می‌باشد (۲۳ و ۲۸). در همین راستا نتایج مطالعه Shaari و همکاران نیز نشانگر استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی از رویکرد عمقی به میزان بالایی است (۲۹). این در حالی است که در تضاد با نتایج فوق، نتایج مطالعه دیگری که توسط منصور و همکاران بر روی رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی صورت گرفته بود نشان داد که هیچ همبستگی بین سال تحصیل و رویکردهای یادگیری عمقی بین دانشجویان پرستاری و مامایی وجود نداشت (۳۰). Lapeyre نیز در طی انجام مطالعه‌ای به این نتیجه رسید که تفاوتی در اتخاذ رویکردهای یادگیری در بین گروهی که پرستاری را به صورت دوره‌های آموزشی می‌آموختند و گروهی که در حال تحصیل در دوره کارشناسی پرستاری در دانشگاه بودند، وجود ندارد (۳۱).

با توجه به این که توسعه رویکرد یادگیری عمقی از اهداف مهم آموزش عالی است، درک چگونگی تغییر رویکردهای یادگیری دانشجویان در طول زمان، بسیار مهم می‌باشد. از سویی دیگر مروری بر مطالعات پیشین نشان می‌دهد که کارهای محدودی در رابطه با تأثیر تجارب دانشگاهی روی رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی در طول زمان انجام گرفته است (۱۸)، این در حالی است که در آموزش پرستاری، رویکردهای یادگیری از اهمیت بالایی برخوردارند، زیرا حرفه‌های پرستاری و مامایی موقعیت‌های مختلفی از سلامتی و بیماری را در بر می‌گیرند و دارای ابعاد رفتاری و زیستی می‌باشند (۳۲). با این وجود

نتایج تحقیقی که توسط اسداللهی انجام شده، نشان داد که ۴۲٪ اساتید پرستاری وضعیت عملکردی دانشجویان پرستاری را نسبت به سال‌های قبل ضعیف‌تر اعلام کرده و اظهار نمودند که دانشجویان نمی‌توانند آموخته‌های تئوری را در بالین به کار برند. ۸۵٪ اساتید نیز انگیزه و توان دانشجویان را کمتر از سال‌های قبل ارزیابی نمودند (۳۳). از سوی دیگر متأسفانه دیده می‌شود که دانش‌آموختگان پرستاری در مواجهه با حل مشکلات بیماران و روبه‌رو شدن با موارد بحرانی و غیره بیشتر اوقات مجری بی‌چون و چرای دستورات پزشکان می‌باشند که این امر می‌تواند به ارایه مراقبت‌های نامطلوب به مددجویان و خطرات جانی برای آنان منجر شود (۴). بنابراین لازم است برای بهبود وضع یادگیری و جهت افزایش دقت، سرعت و کیفیت مطالعه، به آموزش و نهادینه‌سازی روش‌های مؤثر یادگیری و مطالعه در دانشجویان پرستاری پرداخته شود (۱۶) و طبعاً قبل از هر چیز، شناخت رویکردهای یادگیری این دانشجویان از ضروریات می‌باشد، از این رو با در نظر گرفتن نتایج مطالعات فوق‌الذکر و تحولات و پیشرفت‌هایی که در شیوه‌های درمانی و مراقبت‌های بالینی رخ داده است و نیاز مراکز بهداشتی-درمانی به پرستارانی که بتوانند مراقبت‌های صحیح، مؤثر و شایسته را با توجه به پیچیده‌تر شدن نیازهای مراقبتی بیماران فراهم کنند (۳۴)، پژوهشگر اقدام به انجام پژوهشی با هدف تعیین رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ نمود. با این امید که نتایج این مطالعه بتواند با شناسایی رویکرد یادگیری دانشجویان، اطلاعات مفیدی را برای برنامه‌ریزان آموزشی، مسؤلان و اساتید پرستاری و مامایی فراهم آورد تا برای یادگیری هرچه بهتر دانشجویان جهت رسیدن به اهداف آموزش عالی، شرایط و شیوه‌های مناسبی را ایجاد نمایند.

روش مطالعه

در این پژوهش توصیفی که به صورت مقطعی در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ انجام شد، شرکت‌کنندگان در پژوهش را کلیه دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر (۲۶۲ نفر) تشکیل می‌دادند که به صورت سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند و در زمان اجرای پژوهش در سال اول، دوم، سوم و چهارم کارشناسی پرستاری و مامایی و سال اول و دوم کارشناسی ارشد

تحلیلی (آزمون من ویتنی و کروسکال والیس) به کمک نرم افزار SPSS v.18 با سطح معناداری $p < 0.05$ استفاده گردید.

یافته‌ها

از ۲۶۲ پرسشنامه توزیع شده ۲۵۱ پرسشنامه (۹۵/۸۰٪) به طور کامل تکمیل شده بود. از مجموع ۲۵۱ نفر دانشجوی شرکت کننده اکثریت مؤنث (۷۷/۳) و متوسط سن دانشجویان 21.55 ± 2.82 سال بود. رشته تحصیلی افراد شرکت کننده به ترتیب کارشناسی پرستاری (۵۵٪)، کارشناسی مامایی (۳۷٪) و کارشناسی ارشد پرستاری (۸٪) بود، که ۳۲/۳٪ از این افراد در سال اول، ۲۶/۳٪ در سال دوم، ۲۱/۹٪ در سال سوم و ۱۹/۵٪ در سال چهارم مشغول به تحصیل بودند.

بررسی یافته‌ها نشان داد که میانگین نمره رویکرد عمقی دانشجویان (29.49 ± 6.03) نسبت به رویکرد سطحی آن‌ها (23.61 ± 6.07) بیشتر می‌باشد که نشانگر توجه و استفاده غالب دانشجویان از رویکرد عمقی یادگیری است.

میانگین رویکرد یادگیری دانشجویان برحسب رشته و مقطع تحصیلی نشان داد که دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری نسبت به دانشجویان کارشناسی مامایی و دانشجویان کارشناسی پرستاری از رویکرد عمقی در یادگیری برخوردارند در حالی که این موضوع در مورد استفاده دانشجویان از رویکرد سطحی در یادگیری دقیقاً برعکس است اما آزمون کروسکال والیس تفاوت معناداری را از نظر آماری در رویکرد یادگیری (چه سطحی چه عمقی) دانشجویان نشان نداد (جدول شماره ۱).

آزمون کروسکال والیس همچنین نشان داد علی‌رغم این که دانشجویان سال بالا در مقایسه با دانشجویان سال پایین از رویکرد عمقی و دانشجویان سال پایین در مقایسه با دانشجویان سال بالا از رویکرد سطحی استفاده می‌کنند اما این تفاوت نیز از نظر آماری معنادار نمی‌باشد (جدول شماره ۲). میانگین رویکرد یادگیری دانشجویان برحسب جنس نشان دهنده این است که دانشجویان مؤنث (29.76 ± 5.92) نسبت به دانشجویان مذکر (28.67 ± 6.37) از رویکرد عمقی در یادگیری برخوردارند

پرستاری به تحصیل اشتغال داشتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه خودایقایی بود که از دو بخش تشکیل شده بود: بخش اول شامل چهار سؤال در مورد اطلاعات فردی و بخش دوم شامل پرسشنامه تجدیدنظر شده دو عاملی فرآیند مطالعه (Revised Two-Factor Study Process Questionnaire (R-SPQ-2F)) که نسخه تصحیح شده پرسشنامه فرآیند مطالعه (Study Process Questionnaire (SPQ)) (Biggs) و به روزترین و ساده‌ترین نسخه پرسشنامه فرآیند مطالعه برای ارزشیابی رویکردهای یادگیری است (۱۳) و شامل ۲۰ سؤال با شاخص امتیازدهی یک تا پنج بر مبنای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از نمره ۱ به معنی هرگز تا نمره ۵ به معنی همیشه) بود که رویکرد یادگیری سطحی و عمقی را می‌سنجد (هر ۱۰ سؤال مربوط به یک رویکرد). و نمره مربوط به هر رویکرد از طریق جمع کردن ارزش عددی سؤال‌های مربوطه به دست می‌آید و حداقل و حداکثر نمره هر رویکرد به ترتیب ۱۰ و ۵۰ می‌باشد. مقایسه میانگین نمرات کسب شده در رویکردها، درجه اهمیت آن را نشان می‌دهد به این صورت که مقایسه نمره کسب شده توسط یک دانشجوی رویکرد یادگیری وی را نسبت به سایر دانشجویان مشخص می‌کند. این پرسشنامه در ایران به کمک روش‌های ارزیابی پایایی و تحلیل عامل تأییدی مورد بررسی قرار گرفته است که نتایج تحلیل عامل تأییدی نیز برازش خوبی را برای ساختار دو عاملی در نظر گرفته شده، نشان داد و ضریب پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ نیز برای رویکرد عمقی و سطحی به ترتیب 0.79 و 0.83 به دست آمده بود (۳۵)، روایی پرسشنامه نیز با نظر هشت تن از اساتید دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر مورد تأیید قرار گرفت.

در کلاس نظری با کسب اجازه از مدرس مربوطه و توضیح در خصوص هدف و نحوه اجرا، محرمانه بودن اطلاعات و اختیاری بودن شرکت در پژوهش، پرسشنامه در یک مرحله توسط پژوهشگر در اختیار دانشجویان واجد شرایط قرار گرفت و پس از تکمیل در حضور پژوهشگر، جمع‌آوری گردید.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها پس از رد شدن فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ها از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار) و

مقایسه با دانشجویان مؤنث ($22/63 \pm 5/45$) برخوردار بودند و آزمون من ویتنی هم نشان دهنده تفاوت آماری معنادار در استفاده از این رویکرد در بین دانشجویان مذکر و مؤنث بود ($p < 0/001$).

اما آزمون من ویتنی تفاوت معناداری را از نظر آماری در استفاده از رویکرد عمقی بین دو جنس نشان نداد ($p = 0/248$)، این در حالی است که دانشجویان مذکر از رویکرد یادگیری سطحی تری در ($26/93 \pm 6/90$)

جدول ۱- میانگین نمرات رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ برحسب رشته و مقطع تحصیلی

p-value	رشته و مقطع تحصیلی						رویکردهای یادگیری
	کارشناسی ارشد پرستاری		کارشناسی مامایی		کارشناسی پرستاری		
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۴۴۹	۴/۶۱	۳۰/۷۵	۵/۹۴	۲۹/۶۹	۶/۲۷	۲۹/۱۸	رویکرد عمقی
۰/۱۶۵	۵/۶۹	۲۲/۲۵	۵/۵۵	۲۲/۸۲	۶/۳۹	۲۴/۳۴	رویکرد سطحی

جدول ۲- میانگین نمرات رویکردهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ برحسب سال تحصیل

p-value	سال تحصیل								رویکردهای یادگیری
	سال چهارم		سال سوم		سال دوم		سال اول		
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۷۸۶	۶/۴۹	۳۰/۳۱	۵/۹۰	۲۹/۱۸	۵/۷۴	۲۹/۶۲	۶/۱۱	۲۹/۱۱	یادگیری عمقی
۰/۳۵۷	۶/۳۶	۲۲/۵۳	۵/۹۷	۲۳/۲۹	۴/۸۸	۲۳/۴۷	۶/۷۶	۲۴/۵۹	یادگیری سطحی

از یافته‌های دیگر پژوهش این که دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری بیشتر از رویکرد عمقی و دانشجویان کارشناسی پرستاری بیشتر از رویکرد سطحی یادگیری‌شان استفاده می‌کنند، که دلیل می‌تواند ناشی از بالا بودن تجربه مطالعه در دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به دانشجویان کارشناسی باشد. این یافته هم راستا با نتایج به دست آمده در مطالعه شکورنیا و همکاران می‌باشد (۲۳). باید به یاد داشت که دانشجویان می‌توانند در زمان‌های مختلف، رویکردهای یادگیری متفاوتی را در پیش گیرند (۱۴ و ۱۵). در واقع رویکردهای یادگیری ویژگی‌های ثابت یادگیرندگان و شخصیت فردی آن‌ها نبوده و مفاهیمی پویا می‌باشند (۱۰، ۲۳، ۳۶ و ۳۷). اگرچه معمولاً دانشجویان یک رویکرد ترجیحی دارند، این رویکرد می‌تواند به طور آگاهانه یا ناآگاهانه به وسیله عواملی مثل شخصیت و ویژگی‌های فردی دانشجویان نظیر دانش و تجربه قبلی و علاقه و انگیزه دانشجو و محیط و زمینه آموزشی نظیر موضوع محتوا، نیازهای تکلیف خاص، چگونگی تدریس و یا محیط دانشگاه تحت تأثیر قرار گیرد (۹ و ۳۸). فرض بر این است که دانشجویان زمانی که احساس نمایند یک تکلیف درسی نیاز به

بحث

یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که بیشتر دانشجویان از رویکرد عمقی در یادگیری استفاده می‌کنند. بدین معنی که دانشجویان بیشتر در هنگام مطالعه به دنبال مقاصد زیربنایی و درک و فهم معنادار و واقعی مطالب خوانده شده هستند تا این که فقط هدف را محدود به ملزومات درسی نموده و به حفظ کردن غیرفعال و یادگیری طوطی‌وار متکی باشند. به کارگیری الگوی مناسب یادگیری توسط دانشجویان عامل بسیار مهمی در ارتقاء و پیشرفت تحصیلی و ماندگاری دانش فراگرفته است. این یافته هم‌راستا با مطالعات شکورنیا و همکاران، منصور و همکاران و Snelgrove بود که نشان دهنده استفاده بیشتر دانشجویان از رویکرد یادگیری عمقی نسبت به رویکرد یادگیری سطحی بود (۲۳، ۳۰، ۳۲ و ۳۶). البته باید یادآور شد که داده‌های به دست آمده در این مطالعه و سایر مطالعات انجام شده بر پایه یک پرسشنامه خودگزارشی است که در آن دانشجویان رویکرد مطالعه خود را منعکس می‌کنند و رویکرد واقعی مورد استفاده آن‌ها به طور مستقیم اندازه‌گیری نمی‌شود.

سنجیده بود، هم‌خوانی داشت (۳۹). با این وجود مطالعاتی نیز بودند که تفاوتی را بین رویکردهای یادگیری دانشجویان مؤنث و مذکر نشان نداده بودند (۴۰ و ۴۱). ناهماهنگی در نتایج این مطالعات نیز می‌تواند ناشی از نابرابری تعداد دانشجویان مؤنث و مذکر و همچنین مشخصات این نمونه‌ها باشد.

نتیجه‌گیری

نتیجه این که شناخت علمی ماهیت و کار رویکردهای یادگیری و عوامل همبسته به آن می‌تواند مربیان و مشاوران تحصیلی را در شناسایی و هدایت فراگیران در معرض شکست یا افت تحصیلی، یاری نماید. نتایج این مطالعه نشان داد که بیشتر دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر از رویکرد یادگیری عمقی استفاده می‌کنند. همچنین دیده شد که دانشجویان پرستاری و مامایی در اتخاذ رویکردهای یادگیری با هم تفاوتی ندارند. علاوه بر آن نشان داده شد که سال تحصیلی روی رویکرد یادگیری دانشجویان تأثیری ندارد. با این حال بین دانشجویان مذکر و مؤنث در میزان استفاده از رویکرد سطحی یادگیری تفاوت معناداری یافت شد.

نتایج این مطالعه ضرورت توجه و شناسایی رویکرد یادگیری دانشجویان را از جانب برنامه‌ریزان آموزشی، مسؤولان و اساتید پرستاری و مامایی طلب می‌کند تا بدین طریق جهت یادگیری بهتر دانشجویان برای رسیدن به اهداف آموزش عالی، شرایط و شیوه‌های مناسبی را ایجاد نمایند زیرا پرستاران و مراقبت‌دهندگان آینده باید مهارت‌هایی را داشته باشند که پاسخگوی انتظارات سیستم‌های بهداشتی رو به رشد و پیچیده باشد.

از محدودیت‌های موجود در این مطالعه، برابر نبودن تعداد دانشجویان رشته‌ها و دانشجویان مؤنث و مذکر، عدم تمایل تعدادی از نمونه‌ها به تکمیل پرسشنامه، حجم کوچک نمونه و لحاظ نشدن دانشجویان سایر رشته‌ها بود. بنابراین قابلیت تعمیم نتایج محدود می‌باشد. از این رو با توجه به اهمیت رویکردهای یادگیری دانشجویان، انجام مطالعات جامع‌تر با تعداد نمونه‌های بیشتر پیشنهاد می‌شود تا بتوان با مقایسه نتایج حاصل، راهبردهایی را جهت بهبود شرایط مطالعه و یادگیری دانشجویان ارائه داد.

عملکرد منفعل و بازتولید جزئیات دارد، رویکرد سطحی را انتخاب نموده و از راهبردهای سطحی استفاده می‌نمایند. در مقابل هنگامی که تکلیف محول شده را نیازمند به فرآیندهای شناختی سطح بالا درک کنند، تمایل بیشتری به استفاده از رویکرد عمقی از خود نشان می‌دهند (۳۸). بنابراین، معلمان نباید به استفاده از نمرات امتحان پرداخته و برای برانگیختن دانشجویان برای مطالعه، آن‌ها را از امتحان ترسانند و در مقابل باید بر درک و فهم مطالب تکیه کنند.

از دیگر نتایج به دست آمده این که سال تحصیلی دانشجویان تأثیری در رویکرد یادگیری اخذ شده آن‌ها نداشته است و این یافته، هم در مورد دانشجویان پرستاری و هم در مورد دانشجویان مامایی صدق می‌کند، به این معنی که افزایش مدت حضور دانشجویان در دانشگاه هیچ تغییری را در رویکرد مطالعاتی و یادگیری آن‌ها ایجاد نکرده است. منسوری و همکاران نیز در مطالعه خود بیان داشته است که سال تحصیلی، رویکرد یادگیری اخذ شده توسط دانشجویان را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد که با نتایج ما هم‌خوانی دارد (۳۰). این یافته در مطالعه Lapeyre نیز تأیید شده است که نشان می‌دهد دانشجویان دانشگاهی و فراگیران غیردانشگاهی رویکرد یادگیری مشابهی دارند (۳۱). در حالی که Tiwari و همکاران با انجام مطالعه‌ای روی دانشجویان پرستاری و پزشکی و شکورنیا و همکاران با انجام مطالعه‌ای روی دانشجویان پرستاری و مامایی نشان دادند که دانشجویان سال بالا نسبت به دانشجویان سال پایین از رویکرد یادگیری عمقی‌تری استفاده می‌کنند که در جهت خلاف یافته پژوهش حال حاضر است (۲۸ و ۳۲). پراکندگی در یافته‌های پژوهش‌ها می‌تواند عوامل مختلفی داشته باشد از جمله، مشخصات نمونه‌های مورد بررسی، روش‌های آماری مورد استفاده و مکان اجرای پژوهش. از سوی دیگر تعداد کم و نامتقارن نمونه‌ها و طولی نبودن این مطالعه باعث می‌گردد که نتوان تأثیر واقعی سال تحصیل در دانشگاه را بر روی رویکردهای یادگیری دانشجویان به درستی به دست آورد.

از دیگر یافته‌های این پژوهش این که در میزان استفاده از رویکردهای یادگیری سطحی، بین دانشجویان مؤنث و مذکر تفاوت معناداری وجود داشت، این یافته با نتایج پژوهش Gijbles که رویکردهای یادگیری دانشجویان حقوق یکی از دانشکده‌های حقوق اروپا را

تشکر و قدردانی

در پایان از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر که حمایت مالی لازم را از این مطالعه به عمل آورده و همچنین کلیه دانشجویان عزیزی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند،

کمال تشکر را داریم. همچنین تشکر صمیمانه خود را خدمت جناب آقای امید شکری که نسخه پایای فارسی پرسشنامه تجدیدنظر شده دو عاملی فرآیند مطالعه را در اختیار پژوهشگران قرار دادند، تقدیم می‌داریم.

منابع

- 1 - Azadmanesh Y, Azzimian J, Zeighami R, Jahani Hashemi H. [Correlation between learning styles and the characteristics of Nursing and Midwifery students in Qazvin University of Medical Sciences using VARK model]. *Journal of Nursing Education*. 2013; 2(3): 27-35. (Persian)
- 2 - Orujlu S, Hemmati Malak Pak M, Khalkhali H. [The effect of problem solving education in fourthyear nursing students' views of success]. *The Journal of Urmia Nursing and Midwifery Faculty*. 2013; 11(3): 212-8. (Persian)
- 3 - Abbaszadeh A, Borhani F, Sabzevari S, Eftekhari Z. [The Assessment Methods and its Relationship to Learning Approaches of Nursing Students in Kerman University of Medical Sciences, Iran]. *Journal of Strides in Development of Medical Education*. 2013; 10(2): 260-270. (Persian)
- 4 - Izadi A, Barkhordari M, Shojai Z, Zaheri M. [Self-Directed learning readiness in baccalaureate nursing students in different academic years and its relationship with anxiety and self-esteem]. *Journal of Nursing Education*. 2014; 2(4(serial 6)): 80-89. (Persian)
- 5 - Mokhtari Nouri J, Ebadi A, Alhani F, Rejeh N. [Importance of role-model teaching in nursing students education]. *Iranian Quaterly of Education Sterategies*. 2011; 3(4): 149-54. (Persian)
- 6 - Abolhasani S, Haghani F. [Problem-based learning in nursing education: A review article]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 10(5): 699-706. (Persian)
- 7 - Nejat N, Kouhestani H, Rezaei K. [Effect of concept mapping on approaches to learning among nursing students]. *Hayat, Journal of Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Science*. 2011; 17(2): 22-31. (Persian)
- 8 - Khadivzadeh T, Haghani F. [The effect of a learning and study skills workshop on talented students' learning and study strategies in Isfahan University of Medical Sciences]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2009; 9(1): 31-9. (Persian)
- 9 - Diehm RA, Lupton M. Approaches to Learning Information Literacy: A Phenomenographic Study. *The Journal of Academic Librarianship*. 2012; 38(4): 217-25.
- 10 - Flood B, Wilson RMS. An exploration of the learning approaches of prospective professional accountants in Ireland. *Accounting Forum*. 2008; 32(3): 225-39.
- 11 - Rosander P, Bäckström M. The unique contribution of learning approaches to academic performance, after controlling for IQ and personality: Are there gender differences? *Learning and Individual Differences*. 2012 Dec; 22(6): 820.
- 12 - Baeten M, Kyndt E, Struyven K, Dochy F. Using student-centred learning environments to stimulate deep approaches to learning: Factors encouraging or discouraging their effectiveness. *Educational Research Review*. 2010; 5(3): 243-60.
- 13 - Mokhtar SB, Choo GS, Husain MY, Rahman S. The Bahasa Melayu R-SPQ-2F: A Preliminary Evidence of its Validity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2010; 7: 151-5.
- 14 - Parsa A, Saketi P. [The simple and multiple relationships of construtvives in classroom and curruculum implementation (teaching and assessment approaches) with students' learning approaches at Shiraz University]. *Journal of Educational and Psychological*. 2006; 12(4): 147-84. (Persian)
- 15 - Parsa A, Saketi P. [Learning approaches, learning outcomes and students' perceptions of implemented curriculum]. *Journal of Social Science and Humanities of Shiraz University*. 2007; 26(3): 1-23. (Persian)
- 16 - Chamorro-Premuzic T, Furnham A. Personality, intelligence and approaches to learning as predictors of academic performance. *Personality and Individual Differences*. 2008; 44(7): 1596-603.
- 17 - von Stumm S, Furnham AF. Learning approaches: Associations with Typical Intellectual Engagement, intelligence and the Big Five. *Personality and Individual Differences*. 2012; 53(5): 720-3.
- 18 - Ballantine JA, Duff A, McCourt Larres P. Accounting and business students' approaches to learning: A longitudinal study. *Journal of Accounting Education*. 2008; 26(4): 188-201.

- 19 - Ellis RA, Goodyear P, Calvo RA, Prosser M. Engineering students' conceptions of and approaches to learning through discussions in face-to-face and online contexts. *Learning and Instruction*. 2008; 18(3): 267-82.
- 20 - Khormaei F, Khayyer M. [Relationship of goal orientations with approach to learning among university students]. *Journal of Psychology*. 2007; 2(7): 124-138. (Persian)
- 21 - Struyven K, Dochy F, Janssens S, Gielen S. On the dynamics of students' approaches to learning: The effects of the teaching/learning environment. *Learning and Instruction*. 2006; 16(4): 279-294.
- 22 - Yilmaz MB, Orhan F. The use of Internet by high school students for educational purposes in respect to their learning approaches. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2010; 2(2): 2143-50.
- 23 - Shakurnia A, Elhampour H, Ghafourian borojerdi M, Saiedian R. [Nursing and medical students' study and learning approaches]. *Journal of Science and Research of Jentashapour*. 2011; 2(4-5): 201-210. (Persian)
- 24 - Shokri O, Kadivar P, Farzad V, Daneshvarpour Z. [Thinking styles and learning approaches in relation to students' academic achievement]. *Advances in Cognitive Sciences*. 2006; 8(2): 44-52. (Persian)
- 25 - Leung SF, Mok E, Wong D. The impact of assessment methods on the learning of nursing students. *Nurse Education Today*. 2008; 28(6): 711-9.
- 26 - Seyf D, Khayer M. [The relationship between motivational believes and learning approaches among group of medical and engineering students of Shiraz Universities]. *Journal of Education and Psychology*. 2007; 3(1-2): 57-82. (Persian)
- 27 - Yang Y-F, Tsai C-C. Conceptions of and approaches to learning through online peer assessment. *Learning and Instruction*. 2010; 20(1): 72-83.
- 28 - Tiwari A, Chan S, Wong E, Wong D, Chui C, Wong A, et al. The effect of problem-based learning on students' approaches to learning in the context of clinical nursing education. *Nurse Education Today*. 2006; 26(5): 430-8.
- 29 - Shaari R, Mahmud N, Wahab SRA, Rahim KA, Rajab A, Panatik SA. Deep as a Learning Approach in Inspiring Creative and Innovative Minds among Postgraduate Students in Research University. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012; 40: 152-6.
- 30 - Mansoori R, Soltani A, Rahemi F, Moosavinasab S, Ayatollahi M. Nursing and midwifery baccalaureate students' approaches to study and learning at Fatemeh School of Nursing Shiraz University of Medical Science. *Journal of Medical Education*. 2004; 6(1): 89-94.
- 31 - Lapeyre E. Nursing students' learning styles: A comparison of degree and non-degree student approaches to studying. *Nurse Education Today*. 1992; 12: 192-9.
- 32 - Shakurnia A, Alijani H, Elhampour H, Afra M. [Nursing and midwifery students' approaches to study and learning in AJUMS]. *Journal of Nursing Research*. 2012; 7(26): 57-68. (Persian)
- 33 - Asadollahi P, Afshari P. [Comparative teachers and students of Ahwaz University of Medical Sciences on the status of education]. *Iran J Med Edu*. 2002; 3(7): 2-11. (Persian)
- 34 - Parsa M. [Ravanshenasi-e yadgiri bar bonyad-e nazariyeha]. 2nd ed. Tehran: Sokhan; 2009. (Persian)
- 35 - Shokri O, Kadivar P, Valiollahi F, Sangari A. [Role of personality traits and learning approaches on academic achievement of university students]. *Journal of Psychological Research*. 2007; 9(3-4): 65-84. (Persian)
- 36 - Snelgrove SR. Approaches to learning of student nurses. *Nurse Education Today*. 2004; 24(8): 605-14.
- 37 - Yamini M, Kadivar P, Farzad V, Moradi A. [The relationship between perception or social constructive learning environments and thinking styles with deep approach to learning and learning outcomes]. *Journal of Psychology*. 2008; 3(12): 139-171. (Persian)
- 38 - Segers M, Martens R, Van den Bossche P. Understanding how a case-based assessment instrument influences student teachers' learning approaches. *Teaching and Teacher Education*. 2008; 24(7): 1751-64.
- 39 - Gijbles D, Van de Watering G, Dochy F, Van den Bossche P. The relationship between students' approaches to learning and the assessment of learning outcomes. *European Journal of Psychology of Education*. 2005; 20(4): 327-41.
- 40 - Taher AMMH, Chen J. Assessing learning approaches of Chinese local MBA students: An investigation using the Revised Two-factor Study Process Questionnaire(R-SPQ-2F). *Educational Research and Reviews*. 2011; 6(19): 974-8.
- 41 - Zhu C, Valcke M, Schellens T. A cross-cultural study of Chinese and Flemish university students: Do they differ in learning conceptions and approaches to learning? *Learning and Individual Differences*. 2008; 18(1): 120-7.

Approaches to learning among nursing and midwifery students' of Bushehr University of Medical Science in 2012-2013

Yazdankhahfard¹ MR (MSc.) - Gholami² S (MSc.) - Bahreini³ M (Ph.D) - Mirzaei⁴ K (Ph.D).

Abstract

Introduction: Learning Approaches are among effective factors in students' learning that play an important role in educational performance and achievement. Understanding how students' learning approaches change over time is important since one of the main purposes of higher education is to enable students to develop advanced learning as they progress through their studies. The aim of this study was to determine learning approaches of nursing and midwifery students of Bushehr University of Medical Sciences in 2012-13.

Method: This was a descriptive-analytic study conducted in a cross-sectional method in 2012-13. Learning approaches of nursing and midwifery students of Bushehr University of Medical Sciences were evaluated by means of revised two factor version of the Study Process Questionnaire. We used census for data collection, then the data entered into SPSS ver. 18 and analyzed using descriptive and analytic statistics.

Results: Students use deep learning approach more than surface learning approach; however, Kruskal-Wallis test didn't show a significant differences in surface and deep learning approaches of students in different courses ($P=0.165$, $P=0.449$) and years of study ($P=0.357$, $P=0.768$). Mann-Whitney test showed a significant difference in surface learning of deferent genders ($P<0.001$).

Conclusion: Majority of students uses deep approach; however in higher years of education, there was no change in the students' approaches. In higher education there was a great emphasize on developing deep learning. Therefore a deep assessment is required to be conducted on educational programmers and faculty members.

Key words: Learning approaches, surface learning, deep learning, nursing, midwifery

Received: 5 April 2014

Accepted: 4 August 2014

1 - Instructor, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

2 - Corresponding author: MSc. in Nursing Student, School of Nursing and Midwifery, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

e-mail: gholamisahar67@yahoo.com

3 - Assistant Professor, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

4 - Associate Professor, Department of Community Medicine, School of Medicine, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran